

Marieke van der Burgt is werkzaam als kattengedragstherapeut bij Tinley Gedragstherapie voor Dieren. Voor Kattenmanieren schrijft ze artikelen over kattengedrag op basis van wetenschappelijke inzichten.

Hoe katten leren

De achtergrond van het trainen van katten

Katten zijn eigenwijs, kunnen zich niet lang concentreren en luisteren niet, althans dat wordt vaak gezegd. De werkelijkheid is eigenlijk dat katten zo slim zijn dat ze ons hebben getraind. Wij openen de deur en geven eten als ze erom vragen. Het spreekwoord 'de kat heeft personeel', zegt meer over de slimheid van de kat dan over het feit dat ze niet kunnen luisteren. Katten zijn namelijk volgens dezelfde leerprocessen trainbaar als honden. In een training moeten we natuurlijk wel rekening houden met de kenmerken van de kat en de training daarop aanpassen. Daarbij is kennis over hoe katten leren van groot belang.

Een kat kan op verschillende manieren leren. De bekendste vorm van leren die wordt gebruikt bij training is associatieleren. Er zijn twee vormen van associatieleren. Dit zijn klassieke conditionering en operante conditionering. De eerste vorm, klassieke conditionering is een vorm van leren die is 'ontdekt' door de wetenschapper Pavlov in het jaar 1905. Hij deed onderzoek in zijn laboratorium naar de werking van speekselklieren bij honden en ontdekte bij toeval de klassieke conditionering. Om kwijlen op te wekken gaf Pavlov de hond voedsel. Hij kwam erachter dat de hond na een aantal onderzoeken al begon te kwijlen als hij alleen al het proefhok zag. Het dier associeerde kennelijk het hok met het krijgen van voer. Om zijn veronderstelling te controleren luidde Pavlov een bel vlak voordat hij de hond zijn voerbak liet zien. Na een aantal keren had de hond de associatie gelegd (bel=voer) en begon hij alleen al bij het geluid van de bel te kwijlen.

Katten leggen ook vaak koppelingen door middel van klassieke conditionering. Denk hierbij aan de kat die al miauwend op je afloopt omdat je de blikopener in je hand hebt. De kat heeft hierbij geleerd dat de blikopener een voorspeller van het lekkere eten dat hij gaat krijgen. Katten leren ook hun naam herkennen door klassieke conditionering. De eerste keer dat een kitten zijn naam hoort reageert hij niet, maar doordat hij leert dat er een gevolg is nadat dit woord wordt genoemd, gaat hij hierop reageren. Ook het geluid van het trainingshulpmiddel de clicker is klassiek geconditioneerd met het krijgen van een voertje. Emoties, zowel bij mensen als katten, kunnen opgevoerd worden door klassieke conditionering. Dat klassieke conditionering heel diep gaat en dat het ook positieve gevoelens kan oproepen weet bijna iedereen uit ervaring. Vele mensen krijgen een prettig gevoel als ze de geur van vers gebakken brood ruiken. Deze geur is dan geassocieerd met het eten van warm brood en/of de gezelligheid die hierbij hoort. Een kat die een vervelende ingreep heeft gehad bij de dierenarts, kan al angstig worden als hij het draagmandje ziet waarin je hem vorige keer naar de dierenarts hebt gebracht.

Operante conditionering

De tweede vorm van leren is operante conditionering, deze vorm van leren is uitgebreid onderzocht door de wetenschapper Skinner. Hierbij leert een kat van de gevolgen van zijn eigen gedrag. Zijn de gevolgen onaangenaam, dan zal de kat het gedrag in de toekomst niet meer vertonen. Zijn die gevolgen aangenaam dan wordt het gedrag herhaald. Deze vorm van leren gebruiken we vaak bij het trainen van katten.

Er worden vier vormen van operante conditionering onderscheiden; twee vormen van belonen oftewel 'bekrachten' (hierdoor neemt gedrag toe) en twee vormen van correctie (hierdoor neemt gedrag af in de toekomst). Bij training gebruiken we beide vormen van bekrachtiging.

Wanneer een kat leert te zitten, omdat hij ervaart dat hij een voertje krijgt als hij met zijn achterste op de grond gaat zitten, zal hij dit gedrag gaan herhalen. De gevolgen van zijn gedrag zijn voor hem aangenaam. Deze vorm van operante conditionering noemen we positief bekrachten. Een ander voorbeeld: als een kat leert dat hij heerlijk vlees krijgt als hij het draagmandje in loopt, zal dit gedrag toenemen.

De andere vorm van operante conditionering die gedrag laat toenemen, heet negatief bekrachten: als het gedrag van de kat tot gevolg heeft dat een (voor de kat) onaangename prikkel verdwijnt. Een mooi voorbeeld hiervan zie je vaak bij de lichamelijke verzorging. Wanneer een kat ervaart dat het onprettige borstelen stopt wanneer hij slaat naar de borstel, zal dit in de toekomst herhalen.

Verskil tussen klassiek en operant

Door klassieke conditionering leert een kat dat zijn omgeving voorspelbaar is (de kastdeur gaat open en er komt zak voer uit). Door operante conditionering leert een kat dat met zijn gedrag zijn omgeving beïnvloedbaar is (als ik op het aanrecht spring, krijg ik het lekkers).

Bij het aanleren van nieuw gedrag maken we gebruik van bekrachtiging. De vormen van corrigeren worden bij het aanleren van nieuw gedrag niet gebruikt. Bij een correctie neemt gedrag immers af.

Voorwaarden van associatieleren

Er zijn wel een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden voordat een kat bepaalde associaties kan maken. De kat moet wel een kans krijgen om een associatie kunnen maken. Stel, een kat is bang voor bezoekers. De voordeurbel is vaak een voorspeller voor de komst van bezoek. Een kat zal door middel van klassieke conditionering leren dat het horen van het geluid van de deurbel een voorspeller is van het onaangename bezoek. De kat zal dus vluchten of zich gaan verstoppen. Als het geluid van de deurbel en de binnenkomst van het bezoek wat betreft tijdsduur, te ver uit elkaar liggen, dan zal de kat deze koppeling niet kunnen maken. Om de kat een goede koppeling te laten maken is het van belang dat de situaties kort na elkaar plaatsvinden. Onderzoek toont aan dat de grootste kans op leren plaatsvindt als de kat binnen

één seconde beloond wordt, oftewel de associatie kan maken tussen 'zitten' en het krijgen van lekkers. De kat leert dus alleen te gaan zitten als hij het lekkers snel ontvangt op het moment hij het juiste gedrag vertoont. En de deurbel gaat ook alleen als er ook mensen voor de voordeur staan die daarna meestal direct binnenkomen.

Bij het aanleren van nieuw gedrag is meestal herhaling nodig. Zeker voor een kat die nog niet gewend is om met je te trainen zal het even tijd in beslag nemen voordat hij daadwerkelijk gaat leren. Hoeveel herhalingen er nodig zijn, is afhankelijk van vele factoren zoals de motivatie van de kat, de hoeveelheid afleiding in de omgeving en de timing van de beloning.

Een veelgemaakte fout bij het trainen van katten is dat de eigenaar niet gebruikmaakt van de juiste bekrachtiging. Een bekrachtiging is alles wat een kat als een beloning ervaart. Voergerichte katten zijn makkelijker trainbaar. Voor sommige katten is een spelletje of juist aandacht een belangrijke bekrachtiging. Wanneer je gebruikmaakt van aandacht in een training, is het van belang dat je de kat alleen aandacht geeft wanneer de kat ook daadwerkelijk goed gedrag heeft vertoont, niet tussen de oefeningen door.

Katten trainen

Trainen met je kat is niet alleen leuk, maar kan ook functioneel zijn. Zo spelen leerprincipes vaak een rol in het ontwikkelen van probleemgedrag. Onbewust trainen veel eigenaar hun kat om ongewenst gedrag te vertonen door op verkeerde momenten aandacht te geven, deuren voor ze te openen of eten te geven. Als we ons bewust zijn van de leercapaciteiten van een kat, dan kunnen we de kat weer gewenst gedrag aanleren.

Het aanleren van bepaalde gedragingen kan echt handig zijn. Denk hierbij aan het leren van het geven van een poot om de nagels te kunnen knippen, het zelf in het reismandje lopen of het toestaan van medische behandelingen. En wat dacht je van het aanleren om de kat op een kleedje te laten zitten, zodat je zelf rustig kunt koken en eten zonder dat jouw voergerichte kat steeds komt storen?

Meer weten over 't trainen van katten?

Tinley Academie geeft regelmatig de workshop 'Trainen van katten'. Theorie over leren en click- en targettraining wordt afgewisseld met praktijktraining met katten. Na deze dag kan je daadwerkelijk zelf aan de slag met je kat; je hebt niet alleen meer kennis over trainen gekregen, de verschillende vaardigheden zijn gedemonstreerd en je kunt meteen zelf oefenen tijdens deze workshop.

